Svar på skriftligt spörsmål SSS 144/2025 rd

Svar på skriftligt spörsmål om närmare bestämmelser om utbyggnaden av optisk fiber samt om bolagens ansvar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 144/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Timo Mehtälä och Vesa Kallio /cent:

> Ämnar regeringen bereda en lag genom vilken ett visst grävdjup fastställs för fiberoptiska kablar,
>
> ämnar regeringen ålägga bolagen inom fiberoptik att ange positionen för en fiberoptisk kabel till exempel med en meters precision, och vad ämnar regeringen göra åt att flera fiberoptiska kablar kan byggas bredvid varandra till och med på samma gata?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Fungerande kommunikationsnätförbindelser i alla delar av Finland är en förutsättning för en smidig och trygg vardag. I linje med EU:s mål är Finlands mål att de finländska hushållen och företagen har tillgång till snabba förbindelser på en gigabit och att 5G-nätet täcker hela befolkningen år 2030. Kommunikationsnäten byggs i huvudsak på marknadsvillkor. I Finland täckte 4G-mobilnätet 99 procent, det fasta bredbandsnätet (med en laddningshastighet på 100 Mbit) 78 procent och det optiska fibernätet 61 procent av hushållen i slutet av år 2023. Det snabba 5G-nätet täckte däremot 90 procent av hushållen i Finland och 14 procent av landarealen i slutet av år 2023. I tätbefolkade områden, ofta i kommunernas kärnområden, byggs för närvarande optiska fibernät i snabb takt. En faktor är de nya aktiva aktörer som inlett verksamhet på marknaden och som har ökat utbudet av nät.

Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) främjar utbudet och användningen av tjänster inom elektronisk kommunikation och säkerställer att alla i hela landet har tillgång till kommunikationsnät och kommunikationstjänster på skäliga villkor. Syftet med lagen är dessutom att främja konkurrensen och säkerställa att kommunikationsnäten och kommunikationstjänsterna är tekniskt avancerade, av god kvalitet, driftsäkra och trygga samt förmånliga till sitt pris. Lagen syftar också till att trygga den elektroniska kommunikationens konfidentialitet och att värna om integritetsskyddet.

För närvarande regleras placeringen av optisk fiber på statens vägområde och kommunernas gatuområden samt möjligheten att styra och övervaka fiberbolagens verksamhet i lagen om trafiksystem och landsvägar (503/2005, landsvägslagen) och i fråga om kommunernas gator i områdesanvändningslagen (132/1999, den tidigare markanvändnings- och bygglagen) och i lagen om underhåll och renhållning av gator och vissa allmänna områden (669/1978, den så kallade underhållslagen).

I landsvägslagen förutsätts att arbete på statens vägområde och placering av konstruktioner, anläggningar och anordningar på ett vägområde ska anmälas till och/eller vara föremål för ett tillstånd som beviljas av närings-, trafik- och miljöcentralen. Tillståndsinnehavaren är skyldig att vidta åtgärder och att underhålla konstruktioner, anläggningar och anordningar enligt tillståndsvillkoren.

I områdesanvändningslagen (tidigare markanvändnings- och bygglagen) har kommunerna getts till uppgift att samordna ledningar, anordningar och konstruktioner i gatuområden. Underhållslagen förutsätter att en aktör som placerar teknik på kommunens gatuområde gör en anmälan till kommunen innan arbetet inleds. Anmälan ska visa hur området kommer att användas under arbetet, hur länge arbetet pågår, anordningarnas och konstruktionernas placering, de tillfälliga trafikarrangemangen med beaktande av alla trafikformer samt den person som är ansvarig för arbetet och hans eller hennes yrkeskompetens. Kommunen kan med anledning av en anmälan meddela sådana föreskrifter om arbetets utförande som behövs för att minska den olägenhet eller skada som eventuellt orsakas trafikens smidighet, säkerhet och framkomlighet samt ledningar och anordningar som finns på gator och allmänna områden och gatornas och de allmänna områdenas konstruktioner.

Datakommunikationsaktörerna omfattas även av lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinfrastruktur (276/2016, den så kallade sambyggnadslagen). Dessutom börjar EU:s gigabitstrukturförordning tillämpas från och med november 2025. I sambyggnadslagen åläggs nätaktörer att tillgodose en annan nätaktörs begäran om sambyggnad på rättvisa och skäliga villkor. Genom sambyggnad strävar man efter att undvika de olägenheter som flerdubbelt grävarbete orsakar för väganvändarna och de befintliga näten samt att sänka kostnaderna för att bygga näten. Transport- och kommunikationsverket Traficom övervakar efterlevnaden av sambyggnadslagen. Kommunikationsministeriet ansvarar för det nationella verkställandet av gigabitstrukturförordningen, och det har inletts.

Utifrån det som lagts fram ovan kan man konstatera att kommunerna tilldelats en samordningsskyldighet i områdesanvändningslagen och att exakta förfaranderegler för gatuarbeten och en möjlighet att styra arbetena för kommunerna har föreskrivits i underhållslagen. I praktiken har kommunerna dock upplevt att de har otillräckliga metoder för att ingripa i försummelser.

Användningen av vitesförfarandet har på kommunfältet ansetts vara ett alltför långsamt sätt att ingripa i missförhållanden. Kommunerna har även otillräckliga resurser för att övervaka de många arbetsplatserna. Vid den pågående beredningen av en ny lag om samhällsbyggande har man fört diskussioner om möjligheterna att revidera lagen till denna del. Beredningen sker i en arbetsgrupp där företrädare för bland annat kommuner och näringsliv ingår. Dess arbete pågår fortfarande och ska bli klart före utgången av september.

I byggandet av kommunikationsnät ska anvisningar, föreskrifter och standarder som gäller det tekniska genomförandet iakttas. I dessa presenteras bland annat det riktgivande installationsdjupet, användningen av varningsband och -nät samt användningen av metalledningar som underlättar lokaliseringen av ledningarna. Den som inleder ett projekt ska iaktta god byggpraxis och säkerställa att de som utför arbetet har tillräckligt kunnande. De gällande lagarna uppmuntrar till god byggsed. Inga krav på grävdjupet har planerats att läggas till i lagarna.

Kommunikationsministeriet har under våren 2025 inlett ett lagstiftningsprojekt som möjliggör att Transport- och kommunikationsverket Traficom kan tillmötesgå begäranden om lokaliseringsutredningar och genomföra det system som är avsett för övervakningen. Regeringen avser lämna propositionen till riksdagen under år 2026.

En del av de tekniska näten – såsom vattenförsörjningen – innehas ofta av kommunerna eller offentliga bolag, och de ses som basservice som är förknippad med lagstadgade skyldigheter. Målet är inte konkurrens, utan pålitlig service till rimligt pris för alla. Datakommunikationen är däremot föremål för fri konkurrens – staten styr den främst genom reglering och nätneutraliteten. De tekniska framstegen inom området möjliggör konkurrens mellan tjänstetillhandahållarna.

Datakommunikationsaktörerna kan använda den gemensamma strukturen, vilken även görs på många ställen bland annat genom att dela master, basstationer och transmissionsledningar. Aktörerna kan tekniskt sett även använda varandras nät (det så skallade roaming-avtalet). Fördelarna med samanvändningen är bland annat kostnadsbesparingar. Konkurrenslagstiftningen begränsar dock verksamheten, och aktörerna får inte samarbeta på ett sätt som begränsar konkurrensen på marknaden. I Finland övervakar Transport- och kommunikationsverket Traficom verksamheten i fråga om datakommunikationsnät, och verket betonar betydelsen av öppen konkurrens när det gäller till exempel fiberoptiska nät och mobilnät.

Helsingfors 28.5.2025

Miljö- och klimatminister Sari Multala